

موانع رشد

محمد تقی ناطقی

استفاده از مطالب این کتاب، با ذکر منبع بلامانع است.

- نام کتاب: موانع رشد
- مؤلف: محمد تقی ناطقی
- ویرایش: دفتر خدمات کتاب
- حروفچین و صفحه‌آرا: احسان کرمی
- ناشر: نسیم انتظار / ۲۹۲۳۶۷۲ - ۰۲۵۱
- نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۸۶
- چاپ: سلمان
- شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
- قطع: رقعی
- قیمت: ۲۶۰۰
- شابک: ۰ - ۲۶ - ۸۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸

نشانی: قم - اول نیروگاه / توحید ۱ / پلاک ۲۲ / تلفن ۸۸۲۳۲۸۷

همه‌ی حقوق چاپ محفوظ است

## فهرست مطالب

|    |                                          |
|----|------------------------------------------|
| ۱۳ | پیشگفتار                                 |
| ۱۷ | رشد و مفهوم آن در اسلام                  |
| ۱۷ | واژه‌ی رُشد از نظر لغت                   |
| ۱۸ | رُشد از دیدگاه قرآن کریم                 |
| ۲۱ | نتیجه‌گیری از آیات قرآن در مورد رشد      |
| ۲۳ | یکی از یاران امام علی                    |
| ۲۴ | حرکت به سوی کمال                         |
| ۲۶ | قاضی درستکار و رشد                       |
| ۲۸ | دختر ابواسود دثلی                        |
| ۲۹ | الیاس پیامبر و ثمرات رشد                 |
| ۳۰ | استان اسکندریه مصر                       |
| ۳۰ | در شهر شیکاگوی آمریکا                    |
| ۳۱ | کسی که بر اثر شنیدن آیه‌ای از قرآن لرزید |
| ۳۳ | مردان صاحب کمال و رشد                    |
| ۳۴ | جامعه در مسیر رشد                        |
| ۳۶ | زنان و مردان رشدیافته                    |
| ۳۹ | یکی دیگر از این زنان پاکدامن و شیردل     |

- ۴۰ ..... بانویی حماسه آفرین از انصار.
- ۴۱ ..... من هرگز تو را فراموش نخواهم کرد.
- ۴۴ ..... زنی فداکار در کاخی مجلل.
- ۵۰ ..... ترک حجله‌ی عروسی برای جهاد.
- ۵۲ ..... همسری که از جنگ برگشت.
- ۵۳ ..... آرزوهای مادر سه شهید.
- ۵۴ ..... آنان که به بارگاه دوست راه یافتند.
- ۵۵ ..... داستان تکان‌دهنده‌ی دیگر.
- ۵۹ ..... موانع رشد و کمال.
- ۵۹ ..... شیطان و ابزار شیطانی.
- ۶۱ ..... یکی دیگر از دام‌های شیطان.
- ۶۲ ..... دام دیگر شیطان ترس از فقر.
- ۶۲ ..... یکی از کارهای ارزشمند.
- ۶۳ ..... شک و دودلی.
- ۶۳ ..... دنیاخواهی عاملی دیگر.
- ۶۴ ..... فریب دامی دیگر.
- ۶۷ ..... خطر دنیاگرایی و جاه‌طلبی.
- ۶۸ ..... خواہش‌های نفسانی ابزار ارتباطی شیطان.
- ۷۰ ..... فرصت و سوسه را باید از شیطان گرفت.
- ۷۱ ..... ابزار تهدیدهای شیطانی.
- ۷۲ ..... راه‌هایی برای دفع و سوسه‌های شیطان.
- ۷۴ ..... خطر شیطان در آخرین لحظات عمر انسان.
- ۷۵ ..... راه‌های نفوذ شیطان.

|                                          |     |
|------------------------------------------|-----|
| از شیطان پلیدتر .....                    | ۷۸  |
| متاع شیطان .....                         | ۷۹  |
| علاج بیماری وسوسه .....                  | ۸۰  |
| فرازی از وصیت‌نامه شهید .....            | ۸۵  |
| آفت‌ها و موانع اخلاقی .....              | ۸۷  |
| بدبینی و سوء ظن .....                    | ۸۸  |
| تعسس در زندگی مردم .....                 | ۸۹  |
| آفت غیبت چیست؟ .....                     | ۹۱  |
| کمترین مرتبه‌ی کفر .....                 | ۹۲  |
| اشاعه‌ی فحشاء .....                      | ۹۴  |
| غیبت ساقط کردن شخصیت افراد است .....     | ۹۷  |
| آبرو چیست؟ .....                         | ۹۹  |
| شیوه‌ی اصلاح عیوب دیگران .....           | ۱۰۱ |
| خسارت زیانبار غیبت .....                 | ۱۰۲ |
| حسنات را از بین می‌برد .....             | ۱۰۳ |
| غیبت باعث خروج از ولایت خداوند است ..... | ۱۰۳ |
| دفاع از حریم مؤمن و اثر آن .....         | ۱۰۶ |
| شیوه‌ی صلاح عیوب مردم .....              | ۱۰۷ |
| راه بخشش گناه غیبت .....                 | ۱۱۰ |
| غیبت‌کننده در دادگاه قیامت .....         | ۱۱۱ |
| مواردی که غیبت حرام نیست .....           | ۱۱۴ |
| ۱. تظاهر به گناه .....                   | ۱۱۴ |
| ۲. بیان حقیقت در مشورت .....             | ۱۱۵ |

۳. در دادخواهی مظلوم ..... ۱۱۵
۴. به قصد اصلاح و کنترل گناه و خلاف ..... ۱۱۶
۵. در مبارزه با بدعت و بدعت ساز ..... ۱۱۶
۶. برای پیشگیری از تضییع حقوق ..... ۱۱۶
۷. برای جلوگیری از ضرر و خطر جانی و مالی ..... ۱۱۷
۸. برای حفظ نسل ..... ۱۱۸
- منشور دوستی و رفاقت ..... ۱۱۸
- ریشه های بیماری غیبت ..... ۱۱۹
- منشور برادری در اسلام ..... ۱۲۱
- معصیت را نباید با معصیت مقابله کرد ..... ۱۲۶
- خسارت تهمت زدن ..... ۱۲۶
- گناه حسد ..... ۱۲۷
- ولیدین مغیره و مستی ثروت ..... ۱۲۸
- شروع ترین افراد ..... ۱۲۹
- بی تفاوتی نسبت به منکر ..... ۱۳۰
- وسیله ی تقرّب به خدا ..... ۱۳۲
- ریا یک نوع بیماری اخلاقی ..... ۱۳۲
- کمبود شخصیت یا منشأ ریاکاری و خودنمایی ..... ۱۳۳
- پيامد پست ديگر ریاکاری ..... ۱۳۵
- ریا و شرک ..... ۱۳۶
- ریا کاران در عرصه ی قیامت ..... ۱۳۹
- جلوه های ریا ..... ۱۴۰
- ریا اعمال نیک را نابود می کند ..... ۱۴۲

|     |                                                        |
|-----|--------------------------------------------------------|
| ۱۴۳ | ..... راه علاج و درمان بیماری زیبا                     |
| ۱۴۴ | ..... اثربخشی عمل خالص                                 |
| ۱۴۵ | ..... مراتب اخلاص                                      |
| ۱۴۷ | ..... اقبال و ادبار                                    |
| ۱۴۸ | ..... نکته‌ی زیبا و حساس                               |
| ۱۵۱ | ..... شیطان تا کجا در تعقیب مؤمن است؟                  |
| ۱۵۲ | ..... کرنش برای غیر خدا                                |
| ۱۵۳ | ..... درسی اخلاقی از امام سجّاد                        |
| ۱۵۴ | ..... کبر و خودخواهی ویرانگر است                       |
| ۱۵۶ | ..... تواضع پیامبر                                     |
| ۱۵۸ | ..... کوچکی پیر روشن ضمیر                              |
| ۱۵۹ | ..... شیوه‌ی خاندان وحی                                |
| ۱۶۰ | ..... محبوبیت اجتماعی                                  |
| ۱۶۳ | ..... مناجات خاشعانه‌ی رسول خدا                        |
| ۱۶۴ | ..... تواضع و خشوع امام سجّاد                          |
| ۱۶۵ | ..... اعتراف به گناه نوعی تواضع است                    |
| ۱۶۶ | ..... حسد در نگاه لغت                                  |
| ۱۶۷ | ..... عامل نفرت                                        |
| ۱۶۹ | ..... شأن نزول                                         |
| ۱۷۳ | ..... سرانجام انسان‌های بخیل و تنگ‌نظر                 |
| ۱۷۴ | ..... زمزمه‌ی صادق آل محمد <small>علیهم‌السلام</small> |
| ۱۷۵ | ..... بخل عامل پیمان‌شکنی و نفاق                       |
| ۱۷۷ | ..... فرودگاه آیات فوق                                 |

|     |                                      |
|-----|--------------------------------------|
| ۱۷۸ | بخل عامل کوری دل می‌گردد.            |
| ۱۸۰ | چهار نوع درآمد و هزینه               |
| ۱۸۲ | درمان بیماری بخل و تنگ‌نظری          |
| ۱۸۴ | زهد یا علاج بیماری بخل               |
| ۱۸۵ | چند عامل مؤثر برای درمان این بیماری  |
| ۱۸۸ | یک درس زیبا و پندآموز                |
| ۱۸۸ | عامل دیگر بخل و تنگ‌نظری             |
| ۱۹۱ | سئوال جبرئیل                         |
| ۱۹۴ | اولین گناهی که در زمین پیدا شد       |
| ۱۹۵ | علائم حسد                            |
| ۱۹۷ | عوامل و ریشه‌های حسدورزی             |
| ۲۰۲ | شش دسته اهل آتشند                    |
| ۲۰۴ | دروغ بیماری اخلاقی                   |
| ۲۰۵ | اصلاح را از کجا باید آغاز کرد        |
| ۲۰۸ | یک نکته‌ی مهم ترتیبی و روحی          |
| ۲۰۹ | آثار روانی و ضربه‌های روحی دروغ      |
| ۲۱۰ | اثربخشی درست‌گویی و دروغ‌گویی        |
| ۲۱۱ | شگرد مرفهین بی‌درد                   |
| ۲۱۵ | حساس‌ترین عناصر وجود انسان           |
| ۲۱۸ | اثرات تخریبی دروغ در وجود انسان      |
| ۲۱۹ | آن‌ها که در معامله قسم دروغ می‌خورند |
| ۲۲۱ | از مباحث مهم در این مورد             |
| ۲۲۴ | مسئولیت خطیر زبان                    |



|     |                                   |
|-----|-----------------------------------|
| ۲۲۷ | دسته‌بندی زندگی انسان‌ها          |
| ۲۳۰ | عامل انحراف                       |
| ۲۳۱ | عوامل سنگینی کفّی اعمال           |
| ۲۳۵ | عامل پستی و سقوط انسان            |
| ۲۳۵ | شروع‌ترین انسان کیست؟             |
| ۲۳۶ | عطر دل‌انگیز زندگی                |
| ۲۳۷ | بدزبانی از نگاه امام صادق         |
| ۲۳۹ | آنچه که باعث فسق مؤمن می‌گردد     |
| ۲۴۰ | مسئولیت خطیر زبان از دیدگاه قرآن  |
| ۲۴۲ | انسان تحت کنترل                   |
| ۲۴۵ | عنایت ویژه‌ی خداوند               |
| ۲۴۶ | تهمت و افترا                      |
| ۲۴۹ | معیار سخن خوب                     |
| ۲۵۲ | انسان و محصول زبان                |
| ۲۵۳ | محدوده‌ی عملکرد زبان              |
| ۲۵۴ | ثمره‌ی تلخ زبان                   |
| ۲۵۶ | آفت‌های مخرب اخلاق                |
| ۲۶۱ | عوامل نجات از آفت‌ها و موانع رشد  |
| ۲۶۵ | زبان هرزه و رها بلاست             |
| ۲۶۶ | بیشترین مشکل انسان از زبان است    |
| ۲۶۷ | آنچه که قساوت قلب را تشدید می‌کند |
| ۲۶۸ | اگر خداوند عنایت نکند             |
| ۲۷۰ | پیام‌های شب معراج                 |

|     |                         |
|-----|-------------------------|
| ۲۷۳ | ورع چیست؟               |
| ۲۷۴ | ثمره‌ی ورع              |
| ۲۷۵ | کدام زندگی جاویدان است؟ |
| ۲۷۶ | علائم دوستی با خدا      |
| ۲۷۸ | زینت دنیا و آخرت        |
| ۲۷۹ | کفرستیزان راه خدا       |
| ۲۸۴ | فهرست منابع             |
| ۲۸۸ | تألیفات دیگر مؤلف       |

## بیشگفتار

بسم الله الرحمن الرحيم

انسان در نظام خلقت، گل سرسبد همه‌ی مخلوقات است، و بر همه‌ی موجودات عالم برتری دارد.

همین انسان از طرفی فرشته‌صفت است و از ناحیه‌ی دیگر گرفتار خوی حیوانی است، و تنها موجودی است که معجونی از ملائک و حیوان است و اوست که می‌تواند صاحب خلق عظیم باشد، که خدای منان به پیامبر عظیم صلی الله علیه و آله خود فرمود:

«وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ»<sup>۱</sup>

و بی‌گمان تو اخلاق عظیم و برجسته‌ای داری.  
و نیز این انسان می‌تواند ستم‌پیشه و کفرانگر و ناسپاس گردد، چنان‌که قرآن کریم شهادت می‌دهد که:

«إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ»<sup>۱</sup>

قطعاً انسان ستم‌پیشه و ناسپاس است.

انسان، هم می‌تواند به جایی برسد که فرشته در پیشگاه او خدمتکار باشد.

رسد آدمی به جایی که به جز خدا نداند

بنگر که تا چه حد است مقام آدمیت

مگر آدمی نبود که اسیر دیو ماندی

که فرشته ره ندارد به مکان آدمیت

هم می‌تواند از حیوان و درنده پست‌تر گردد، و این سخن قرآن

کریم است که می‌فرماید:

«أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ»<sup>۲</sup>

آن‌ها هم چون چهارپایانند، بلکه گمراه‌ترند، اینان همان غافلانند،

چرا که با داشتن همه گونه امکانات هدایت، باز هم گمراه‌اند.

آری، چه عاملی است که انسان را از فرشتگان برتر، و از درندگان

پست‌تر می‌نماید؟

بلی، اگر انسان توانست خواهش‌های نفسانی را مهار کرده و اسب

سرکش نفس و خودخواهی را رام کرده و در خدمت خدا و دین خدا و

بندگان خدا به کار گیرد، از ملک هم برتر است، اما اگر اسیر نفس و

۱. ابراهیم/آیهی/ ۳۴.

۲. اعراف/ آیهی/ ۱۷۹.

خواهش‌های تجاوزگر حیوانی گردید، و هم‌چون موجودی بی‌اختیار به هر سمت و سویی کشیده شد و در گرداب فتنه‌ها و قدرت‌طلبی‌ها و جنگ و خونریزی‌ها فرو رفت، از حیوان هم پست‌تر می‌گردد...

آری، انتخاب با انسان است. خدای حکیم هر دو راه را در مقابل انسان نشان داده و او را هدایت فرموده است:

«إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا»<sup>۱</sup>

ما راه را به او نشان دادیم خواه شاکر و پذیرای حق گردد، یا ناسپاس.

برای این‌که انسان عوامل رشد و ترقی و راه سعادت، و نیز موانع رشد و کمال را بشناسد، خداوند راهنمایان و هادیان نور و رحمت را با تابلوهای دقیق راهنمایی، مجهز با آیین‌نامه‌ها و کتاب‌های آسمانی، به ویژه به حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و خاندان امامت و ولایت، همراه با برترین و روشن‌ترین کتاب زندگی و سعادت بخش بشری یعنی قرآن کریم را فرستاده است تا این خاندان عزیز دو عالم، در تمام زمینه‌ها، لحظه به لحظه، جامعه‌ی بشریت و پیروان راه حق را هدایت کرده و نجات بخشند.

کتاب حاضر، بیانگر گوشه‌ای از اسباب و علل و موانع رشد و پرواز روحی و فکری انسان است، امید است که وسیله‌ی باشد برای اقشار مختلف مردم به ویژه نسل جوان، تا با شناخت بیشتری بر موانع

و مشکلات فکری و معنوی غلبه کرده و در پیشگاه خداوند رو سفید کردند انشاء الله:

در ضمن لازم است اشاره گردد که در این کتاب ابتدا پیرامون رشد در نگاه لغت و قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام و راهیافتگان به رشد واقعی بحث شده است، تا ذهن خواننده‌ی محترم نسبت به اصل بحث که موانع رشد است، روشن گردد و دریابد که رشد واقعی چیست؟ و رشدیافتگان چه کسانی هستند؟ و چه موانعی در مسیر آنان وجود دارد.

در خاتمه، ثوابش را هدیه کردم به روح مقدس و پاک دخت گرانمایه‌ی پیامبر اسلام، شفیعه‌ی محشر حضرت فاطمه علیها السلام، امید آن دارم که از این بنده‌ی ناچیز قبول فرماید. آمین یا رب العالمین!

محمّد تقی ناطقی

۱۳۸۵ / ۱۲ / ۲۵

مطابق ۲۶ صفر ۱۴۲۸ هـ. ق